

Nr 14.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående inter-europeiska betalningar och kompensationer för 1949/50 m. m.

Genom en den 3 mars dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 210, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag hemställt, att riksdagen måtte *dels* godkänna Sveriges anslutning till överenskommelsen den 7 september 1949 angående inter-europeiska betalningar och kompensationer för 1949, *dels ock* bemyndiga riksbanken att i form av dragningsrätter ställa vissa medel till förfogande.

Överenskommelsen har från svensk sida godkänts med ratifikationsförbehåll och tillämpats provisoriskt från och med den 1 juli 1949. I fråga om dess text får utskottet hänvisa till propositionen. Överenskommelsen har trätt i stället för den överenskommelse av motsvarande karaktär, gällande för tiden 1 juli 1948—30 juni 1949, om vars godkännande Kungl. Maj:t hemställde i sin proposition till 1948 års riksdag, nr 314. Utrikesutskottet hemställde i sitt utlåtande nr 21 vid samma års riksdag, att riksdagen måtte meddela i propositionen äskat godkännande, vilken hemställan av 1948 års riksdag bifölls.

Chefen för finansdepartementet har till belysning av frågan, i vilka hänseenden den nu framlagda överenskommelsen skiljer sig från den tidigare överenskommelsen anfört följande:

»I likhet med det inter-europeiska betalningssystemet för 1948/49 — — — är betalningssystemet för 1949/50 uppbyggt kring två speciella betalningsanordningar, nämligen de s. k. kompensationerna respektive dragningsrätterna. — — — Den viktigaste principiella nyheten är att möjligheter öppnats för ett land, som erhållit en dragningsrätt, att använda denna för betalningar även till andra deltagarländer än det land, som ursprungligen lämnat dragningsrätten. Medan dylika möjligheter sålunda icke existerade i 1948/49 års betalningssystem, kan enligt 1949/50 års system 25 % (»den multilaterala delen») av ett lands dragningsrätt på ett annat deltagarland även utnyttjas gentemot övriga deltagarländer; de övriga 75 % (»den bilaterala delen») kunna däremot liksom tidigare endast användas i det land, som öppnat dragningsrätten. Avsikten med denna multilaterala användbarhet av 25 % av dragningsrätterna är att skapa utrymme för en viss konkurrens mellan deltagarländerna. Enligt de generella principerna för dragningsrättsystemet skall nämligen varje land, som ställer egen valuta till förfogande i

samband med en dragningsrätt, erhålla motsvarande ersättning i dollar ur den amerikanska finanshjälpen. I den mån den multilaterala delen av en dragningsrätt utnyttjas i ett annat land än det, som öppnat dragningsrätten, medför detta ett tillskott i dollar till det förstnämnda landet utöver vad detta land i annat fall kunnat räkna med som dollarbidrag ur finanshjälpen. Å andra sidan kan det land, som inrättat en dragningsrätt, riskera att förlora ett mot den multilaterala delen svarande belopp av sin dollartilldelning ur denna hjälp, nämligen för den händelse ifrågavarande del blir utnyttjad i ett annat deltagarland. Möjligheterna att vinna ett extra dollarbidrag, respektive risken att gå miste om delar av dollarbidragen, ha beräknats komma att hos deltagarländerna framkalla en strävan att i konkurrens med varandra hålla uppe eller öka sin export till andra deltagarländer.

De för de multilaterala delarna av dragningsrätterna grundläggande principerna ha i överenskommelsen utformats på följande sätt. Samtliga de delar, som tillkomma ett visst land, sammanslås i ett totalbelopp och betraktas såsom en till landets förfogande stående pool. Det land, till vars förmån poolen sålunda inrättats, kan genom instruktioner till agenten, d. v. s. Internationella Regleringsbanken i Basel, förfoga över medel ur poolen för att täcka underskott i förhållande till vilket som helst annat deltagarland (med undantag av Schweiz). Härvid gäller, dels att detta icke får ske i den mån underskottet skulle kunna finansieras ur den bilaterala delen av en dragningsrätt, som tillkommer landet i förhållande till det i sammanhanget aktuella överskottslandet, dels ock att den multilaterala delen av samma dragningsrätt — alltså dragningsrätten i förhållande till överskottslandet ifråga — automatiskt uttages ur poolen och disponeras för att täcka underskottet intill dragningsrättens fulla belopp.

Vad dragningsrätterna beträffar ha i 1949/50 års betalningssystem vidare införts ändrade bestämmelser om hur vid överenskommelsens upphörande skall förfaras med eventuella outnyttjade belopp. I 1948/49 års system skulle dylika outnyttjade dragningsrätter kvarstå med rätt för mottagarländerna att även efter systemets upphörande få utnyttja dessa till fullo på oförändrade villkor. Enligt 1949/50 års system skall i fråga om outnyttjade belopp av den bilaterala delen av dragningsrätterna det land, som öppnat dragningsrätten i fråga, ställa till organisationens förfogande egen valuta till ett motsvarande värde och utfå ersättning i dollar på samma sätt som om dragningsrätten utnyttjats regelmässigt. Avsikten är att de valutor, som kunna komma att tillhandahållas på denna väg, skola sammanföras till en gemensam pool inom organisationen, som kan utnyttjas inom ramen av kommande betalningssystem. I den mån däremot de multilaterala delarna av dragningsrätterna förbli outnyttjade skola de i princip annulleras, varvid den häremot svarande dollarhjälpen icke kommer att utbetalas till länderna i fråga.

Medan 1948/49 års överenskommelse icke innehöll några regler angående deltagarländernas handelspolitik, har i 1949/50 års överenskommelse vissa

dylika regler införts. Den närmaste anledningen härtill har varit önskvärdenheten att förebygga missbruk av de multilaterala delarna av dragningsrätterna. Ifrågavarande bestämmelser gå ut på att skydda de länder, som öppnat dragningsrätterna, mot ett oriktigt utnyttjande från mottagarländernas sida, och på motsvarande sätt de länder, som mottagit dragningsrätterna, mot åtgärder från deras motparters sida i syfte att upprätthålla eller skapa ett exportöverskott och härigenom framtvinga ett utnyttjande av dragningsrätterna.

Överenskommelsen innefattar vissa bestämmelser angående förhållandet mellan systemet och de bilaterala handelsavtalen. Dessa bestämmelser innebära dels att man vid förhandlingar om dylika avtal skall taga hänsyn till den eventuella förefintligheten av en dragningsrätt mellan parterna, dels ock att det av de två länderna, till vars förmån dragningsrätten inrättats, under vissa angivna förutsättningar skall kunna inskränka sin importlicensgivning inom ramen av det bilaterala handelsavtalet med ett belopp högst motsvarande den multilaterala delen.

En ytterligare nyhet i 1949/50 års överenskommelse, vilken återfinnes bland bestämmelserna rörande revision av dragningsrätterna, anknyter till organisationens arbete på avskaffandet av importrestriktionerna mellan deltagarländerna. I revisionsbestämmelserna stadgas sålunda bland annat att dragningsrätterna skola kunna höjas eller sänkas därest verkningarna av dylika liberaliseringsåtgärder motivera en dylik ändring.

I fråga om de praktiska verkningarna för Sveriges del av den i överenskommelsen intagna bestämmelsen beträffande dragningsrättens användningsområde har departementschefen anfört följande:

»Enligt denna bestämmelse i överenskommelsen kan den svenska dollartilldelningen å 48 miljoner — för den händelse att de länder, som erhållit dragningsrätter i Sverige, utnyttja de multilaterala delarna på annat håll — komma att reduceras med högst 25 % eller med 12 miljoner dollar. Några egentliga risker i praktiken för en reduktion av denna storleksordning torde emellertid knappast föreligga. De fastställda beloppen för de av Sverige lämnade dragningsrätterna, inklusive deras multilaterala delar, äro överlag mindre än vad vederbörande mottagarländer ursprungligen angåvo såsom nödvändigt för att täcka beräknade betalningsunderskott i förhållande till Sverige; dessa länders möjligheter och benägenhet att disponera medel ur dragningsrätterna för betalningar i annan riktning torde därför vara begränsade. Bestämmelsen bereder samtidigt visst utrymme för Sverige att genom utökad export till andra deltagande länder inom betalningssystemets ram kvalificera sig för en högre tilldelning än 48 miljoner dollar. Med ledning av hitillsvarande erfarenheter synas de praktiska möjligheterna i detta avseende emellertid böra bedömas försiktigt.»

Vidkommande slutligen det av Kungl. Maj:t äskade bemyndigandet för riksbanken att i form av dragningsrätter ställa vissa medel till förfogande har departementschefen anfört följande:

»I enlighet med riksdagens bemyndigande har riksbanken i samband med

betalningssystemet för 1948/49 ställt de medel till förfogande, som motsvara de av Sverige inom systemets ram lämnade dragningsrätterna. Ett motsvarande bemyndigande synes erforderligt för det nu löpande årets betalningssystem. I detta sammanhang får jag erinra om att dragningsrätternas belopp, i svenska kronor räknat, i enlighet med systemets principiella konstruktion kommit att ökas till följd av höjningen av den svenska dollarkursen i september 1949.»

Utskottet. Utskottet, som under ärendets föredragning inhämtat ytterligare upplysningar, finner, att den föreliggande överenskommelsen är ägnad att främja den utveckling i riktning mot skapandet av ett multilateralt betalningssystem, som även varit syftet med den tidigare överenskommelsen. Under erinran om vad utskottet i sitt utlåtande nr 21 till 1948 års riksdag anfört angående önskvärdheten av ett dylikt betalningssystem och med hänsyn till de fördelar, som enligt överenskommelsen kunna förväntas komma Sverige till godo, anser utskottet skäl tala för Sveriges anslutning till överenskommelsen. Utskottet önskar emellertid framhålla, att det icke funnit tillräckliga skäl förebragta för att ärendet vid en så sen tidpunkt underställts riksdagen.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevärande proposition, *dels* meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av Sveriges anslutning till överenskommelsen den 7 september 1949 angående inter-europeiska betalningar och kompensationer för 1949/50, *dels ock* bemyndiga riksbanken att i form av dragningsrätter ställa vissa medel till förfogande.

Stockholm den 13 maj 1950.

På utrikesutskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Sandler, Lindström, Gjörös, von Heland, Strand, Sjäodahl, Tjällgren, Domö och Bergvall; samt

från andra kammaren: herrar Ohlin, Hall, Hjalmarson och Anderson i Malmö.